

KÖBÁNYAI JÁNOS

A huszadik kis alabárdos a színpadon

■ A rádió a gyökere mindennek és a zeneiskola. A szüleik beírátták őket a zeneiskolába. A hangszeren való játék lépcsőnek, akadálnak minősült, amit az akkori gyerekeknek illett leküzdeni, átívelni.

Zongorázni tanult Brigi néninél. Egy darabig ő járt el hozzájuk, majd később a nővérel a lakásán kapták a leckéket. Jó volt a légkör, az év végén a növendékek vizsgaelőadáson mutatták be az összesereglett szülőknek, rokonoknak, hogy mit tanultak.

Szülei szegény sorból jöttek. Ellesték a jobb módú házaknál, hogyan nevelik a gyerekeket. Mit adnak nekik. Zongorát vettek. Az apja angyalföldi. Suszterfamília, heten voltak testvérek. Sokféle szakmát tanult. Tímár, bőrdíszműves, végül a női fodrászatnál kötött ki. Édesanyja szülei felvidékiek. A nővérel együtt itt ragadtak a háborúban. Nem mentek vissza Galántára, ahonnet származtak. Apja sokat olvasott, annak ellenére, hogy nem voltak iskolái. Mindig jutott könyvekre, járt könyvtárba. Mindkét családban bent élt a törekvés a jó, a magasabb szint felé. Miután az apja letette a mestervizsgát, elment dolgozni, később egy barátjával közösen üzletet nyithattak. Reggeltől estig hajtottak. Háború után megcsinálták a szövetezetet. Tudott életnívót teremteni. Jutott arra is, hogy a gyerekei zenét, nyelveket tanulhassanak. Nem voltak fiatalok a szülők. 1913-ban és '14-ben születtek. Megpróbálták behozni a dolgokat.

Az előrejutáshoz a zene is hozzátartozik. Nem szeretett zongorázni. Mindig a gitár felé vonzódott. Akkoriban csak klasszikus gitárt lehetett hallani a rádióban. Finom, puha hangjai voltak. Mégis a zongorát erőltették, aminek azért megjött a haszna. Amikor később elkezdett gitározni, ami addig becsepegett a fejcskéjébe, hirtelen kinyílt. Első gimnazista korában megkapta a gitárt, s ettől kezdve ez a hangszer foglalta le a fantáziáját.

Egy idős bácsi tanította gitározni. A klasszikus technikát. De közben Bobby Steele egészen másképp gitározott a tévében. Ő is úgy szeretett volna játszani, mint Bobby Steele. Így visszatekintve, nagy hiba volt abbahagyni. Mert meg kellett volna tanulni a klasszikus elemeket is. Egy darabig elmegy, ha pengetővel játszik az ember. De csak egy darabig. Shadowst, Bill Haley-t, Presley-t lehetett hallani a rádióban. Átcsavart a Szabad Európára. Jött a Beatles, a Rolling Stones. Az lett volna egészségtelen, ha valakit akkor nem kap el a gépszíj. Nem lehetett kimaradni. Ez mindenkire egyformán érvényes érzés volt. Átment a Kígyósi zeneiskolába. Ott egy nagyon jó gitártanárt kapott, aki melleleg dobolt. Lehet, hogy ezért, de a tempót most nagyon tudta. Beléverte. Akkoriban vált nagyon fontossá a metrum. A klasszikusban mindig lehet sumákolni, el lehet mosni a tempókat. Átmenet jobbra, balra; lassítani, gyorsítani. A dzsesszgitárban nem. A Kígyósi iskolában a vendéglátóba szánt embereket készítették fel. Evergreeneket oktattak. Ez volt a repertoár a kategóriavizsgákon.

Ha rosszul tanult a gimnáziumban, a fater lezárta a gitárt lakattal. Szép fekete tokja volt, amire rászerelt egy lakatot. De a másik végén szépen felfejtette a varrást. És amikor lefeküdtek, gyakorolt.

A Kossuth Zsuzsa Gimnázium sok kudarcra járt. Nem volt jó tanuló. Sőt. A tanárokból is a magatartásukra figyelt. A történeteikre, amit a szaktárgyuk mellett meséltek. Rajzolni szeretett, és kedvelte a matematikát. Bár abból sem volt „büfé”. Az irodalom egészen addig nem érdekelt, amíg Évával nem találkozott. Ő volt az, aki rálökte a szellemi dolgok sínjére. Ő ugyanis „irodalombuzinak” számított. Épp jókor érkezett, a kamaszkor végén.

Kamaszvirtusból kezdett dalokat fabrikálni. Szinte még gitározni sem tudott, de már elkezdett dalokat írni. Először egy Végh György-verset zenésített meg. A lányok az osztályból irodalmi estre készültek. Kiosztották, hogy te ezt a verset fogod szavalni, te meg amazt. Kisütötték, hogy zene is kellene. Hozzon be valaki magnót. Legyen a versek között színesítő elem. És akkor elolvasta a programban szereplő verset, az *Akvarell* címűt. Az akkori „lelkületéhez” nagyon passzolt. „Majd én megzenésítem.” A lányok rácsaptak: „Jaj, de jó!” Hazament, és megcsinálta. Még különösebb problémát sem okozott. Leült, olvasgatott ölében a gitárral. A dallamot csak le kellett írni.

Attól kezdve folyamatosan költött dalokat. A maga szórakoztatására.

Megismerkedett az Évivel. Ő verselgetett. És nagy volt a szerelem. Elképzelte, hogy alkotóközösség lesznek. „Én ismerem az irodalmat.” „Én meg a zenét.” Nagy alkotások születnek majd ebből. Hatalmas alkotások.

Teljesen „véletlen” ismerkedtek meg. Egy ötórás teán. Még állt a Marx téren az óra. Ott beszélt meg randevút a barátnőjével. Egy osztálytársnőjének meg egy sráccal volt ott „drótja”. Egyikőjük sem jött el. Vártak egy darabig az óra alatt, majd elmentek a Majakovszkij utcai tánciskolába. Egy nevesincs banda „nyomta”. A Vicus a zenekar előtt szobrozott. „Milyen helyes kislány.” Felkérte. Két taktus után megállapította, hogy nem tud táncolni. Meghívta egy Utas üdítőre. Ő szállította a dózisokat. Neki köszönhető, hogy az irodalomra rászoktatta. Vicuska járt irodalmi önképzőkörbe, vásárolta a folyóiratokat: az *Új Írást*, a *Nagyvilágot* és a *Kortársat*. Mindig bejelölte, mit kell elolvasni. Amit mutatott, mindig érdekesnek találta. Meglendítette. „Eddig erre miért nem figyeltem?” Mindjárt az első évük elején bekerültek egy jó kis közösségbe. Ahol mindig kaptak újabb impulzusokat, információkat.

Édesapjának egy rokona – fogtechnikus Újpesten – verbuvált maga köré egy társaságot. A nővére is odatartozott a fiújával, aki később elvette feleségül. Tízen-tizenketten gyűltek össze szombatonként. Erre az alkalomra fölállítottak egy sakkasztalt, kártyaasztalt és szendvicsespultot. Zenét hallgattak. Verseket olvastak, amiket a folyóiratokban fedeztek föl. És sajátot is, mert többen verseltek a társaságból. Ő zenét szerzett rájuk. Megbeszélték, elemezték, vitatták. Egész héten készültek a szombati sakkpartikra. Különböző szakkönyveket, feladványokat, cseljátékokat olvastak, hogy majd a hétvégén bedobják. Hét közben elraktározták, hogy mi érdekes történt, hogy majd szombaton elmondhassák. S persze elsősorban az erkölcsök, a szerelem, a szex, az irodalom került megvitatásra. Simone Beauvoir *A második nem* című könyve számított a legnagyobb szenzációnak. Egy-egy ilyen este után megrészegekedtek a társalgástól.

Ez volt az első közönsége.

Előttük gitározott, énekelt, hétről hétre. Bemutatta a saját dalait. Az akusztikus gitárján, „a fekete kotrón”, amit a mai napig sem kellett kidobni. Nullszé-

riás Jolana gitár, amit már elektromosítottak, de akusztikusan is szól. A nyaka, a bundozása tökéletes. Még érződik rajta a régi hangszerkészítés manuális pontossága.

Két évig tartott. Aztán a nővére is férjhez ment. Leérettségizett, s a rákövetkező januárban elvette Vicuskát. Az ősz valahogy elment semmittevéssel. Január másodikán bement a Csavargyárba dolgozni. Attól kezdve önálló ember. Eddig tartott az ifjúkor. Mostantól nem szorul senkire.

Beosztották egy kubikus mellé segéd munkásnak. Két hónap után többet tanult az öreg kubikustól, mint négy év alatt a gimnáziumban. Észrevették, hogy a mondatfűzései kicsit fejlettebbek, mint a munkatársaié. Kapott egy raktárt egy pincében. Kiadta az anyagokat, igényelt, beszerzett. S voltak üresjáratok. Miért menjenek el haszontalanul? Bevitte a „kotró”, és gyakorolt. Az volt ugyanis az elképzelése, hogy „baromian” megtanul gitározni. Olyan nagy gitáros lesz, hogy az egész ország büszke lesz rá. „Hogy ez a mi fiunk.” Bejárt az OSZK Stúdióba a Kovács Andorhoz. „Marha rossz” tanár volt. Leült gitározni, és a tanítványok elájultak, hogy milyen jó. Ennyi. De azért ez sem múlt el nyomtalanul. Még gimnáziumba járt, amikor Radics Béla belépett az életébe. Felbomlott az Atlantis, és megpróbálta megcsinálni az Atlantis N° 2-öt. Valakivel üzent, hogy keresnek egy basszusgitárost. Még csak a „kotró”-ja volt meg. Az első négy sárgaréz húr, megfelel a basszusénak. Ha ezt a négy húrt ismeri az ember a gitárnyaktól a pick up-ig, ha tudja, milyen hangok találhatók rajta, akkor basszusozni is tud. Meg kell szokni, hogy nagyobbak a bundtávolságok. Ennyi. Fontos, hogy menjen az ember keze. Rövidnadrágban járt próbálni. A többiekén valami szerepkényszer volt, mert gyakorláshoz is öltönyt húztak. Nem illett be a képbe. De azért elismerték, „hú de megy a keze ennek a gyerekeknek”.

Nem volt rossz a Csavargyárban. Kellett a monoton egyformaság, a favágás. Ha állandóan művész, ellaposodik az ember. Rockkoncertre elvéve járt. Kielégítette a maga szűk kis társasága. Nem volt kíváncsi másokra. Nem szükséges, hogy a más telkére figyeljen, hogy nála hogy nő a rózsa. A saját telkével kell törődjön. Konkrét célkitűzései voltak. Íme itt egy gyakorlat, amit technikailag nem tud megoldani, s azt addig próbálgatja, amíg nem megy. S meg tudja csinálni, amit két nappal azelőtt még nem. Ez elégítette ki. Élt egy nóta benne, de látta, hogy még nem kerek, mert a refrén rossz, a kezdő motívum nem elég hatásos, azonkívül a negyedik taktus elbicsaklik. Miért? Erdőben van. Rossz az ösvény. S küzdött vele, csiszolgatta. Mindig a saját dolgait. Ebből állt az élete.

Rengeteg nótája volt. Ha véletlen kiássák azt a rengeteg kottafejet, amit akkor írt, mulatságos lenne és tanulságos. A saját hangját megszokja az ember, egy idő után szépnek is találja. Az volt a legmegdöbbentőbb, amikor a saját hangját visszahallotta. „De ronda.” A pongyola beszédről nem is szólva. Mindig olyan hangokkal kísérletezett, amit visszahallva is elfogad. Ebből alakult ki a faldett, a jajhangos éneklés. Évekig csak ott a pincében énekelgetett. Nem tudta, milyen érzés színpadra kiállni. Nem hiányzott. Csak akkor akart színpadra lépni, ha biztos magában. Ha eleget tud. Nehogy *kudarcot* valljon.

Amikor Radics Béla megcsinálta a Sakk-Mattot, ismét szólt.

Előtte már bevették egy zenekarba. A Febrisbe. Dancsák Gyuszi emlékezett rá, a Radics-féle próbáról. Ő volt a Febrisben a kísérő, azaz a „sika” gitáros. Itt énekeltek a Harmath testvérek, az Albert és az Amadé. A Procol Harum nevű zenekar volt a kedvencük. Az feküdt nekik, jól tudták koppintani. A Fémmunkás Gyár kultúrtermében próbáltak. Ekkor csapódott hozzájuk Miklós Tibi, Dancsák

ismerőse. Beindult a nagy társasági élet. Beszélgetések, házibulik. Megváltották a világot. Megint kialakult egy kis közösség. A Fém munkásban játszottak és a Rádió Márványtermében. Nem volt sikerük. Néhány rajongó, a baráti kör, és aki betévedt. Hamar szét is mentek, mert a technikus meglógott a szereléssel. Harmath Albert megkérdezte: „mihez kezdesz?” „Gyere, elmegyünk, hátha meghallgat a Béla.”

Már kilépett a Csavargyárból. A szülők hagyták, illetve várakozó álláspontra helyezkedtek. „Támogatjuk a gyereket, míg meg nem jön az esze.” Míg helyre nem rázódik. Egyetemi időszak volt. Mit csinál az egyetemista? Tanul, él, és támogatják innen-onnan. Beiratkozott varrógépműszerésznek. De nem fűlött hozzá a foga. Közben megszületett a fia, a Zotya. Voltak persze hangok, hogy egy gyerekes apának dolgoznia kell. Dolgozott is. Felkelt reggel, és leült gitározni. Írta a dalokat. Gyakorolt, tökéletesítette magát.

Megjött az üzenet Bélától.

Ő ment. Készen állt. Bélának énekes kellett. Szólt Albertnek, és őt is bevette a bandába. Csucsú, a Csuka Lajos volt a „sika” gitáros, Hőnig Rezső a dobos, akit később lecserélt a Vadölőre, azaz a Vasadi Lászlóra.

A repertoárjuk alapja a Shadows volt. S hogy az énekest is lehessen használni, Jimi Hendrix-számokat kezdtek tanulni. Vagy inkább azért kellett az énekes, hogy a Béla gitározhassa Jimi nótáit. Őt már nem elégitették ki a Beatles-dalok szólói. Ez kevés egy vérbeli gitárosnak, aki meg akarja mutatni, hogy ő milyen jó. Olyan repertoár kellett, ahol be tudja bizonyítani, hogy elsőprő. Ekkor érkezett a világból a Jimi Hendrix. Albertnek persze nem volt olyan hangja, de azért leénekelte, Béla pedig istenien legitározta, s a többiek sem estek ki a ritmusból. A Bem rakpart volt a Sakk-Matt bázisa és az Ifi Park. Később Danuvia klub, a legvégén a Csepeli Fémgyár. Valahol játszani kellett. Bélának voltak ismeretségei, ő szerezte a Bem rakpartot. Kellemetlen dolog bemenni egy irodába. Rögton kényelmetlenül érzi magát, mihelyt belép. Béla ismerte a Margó nénit, az igazgatót, udvarolgatott neki, rendszeres fellépési lehetőséget kaptak.

Béla nagyszerű pali volt, amíg nem piázott, és csak Jaffát ivott. A Sakk-Matt második évében lett megbolondítva a jaffa féldeci rummal. Így kezdődött.

Szeretett próbálni vele. Rendkívül precíz, maximalista volt. Kiadta, mit kell megtanulni. Megnézték, hogy mi hogyan szól. Ha valami nem stimmel, azonnal meghallotta. „Itt rossz a dob, ott lassú a basszus. A kottát ismerte, de nem blattolta. Ő képzetesebb, de ez a rockosoknál az első időben nem számított sem előnynek, sem hátránynak. Az számított: mit hallasz a magnón, mit tudsz leszedni, lekop-pintani. Írd le a Jimi Hendrix szólóját. Éppenséggel meg lehet csinálni. Csak hosszabb időbe telik. Béla abban az időben azért vett többsebességű magnót, amit le tudott lassítani, hogy a legkisebb nüanszokat is lekagylózhassa.

Különösebb közös témájuk nem volt. Ez volt – így utólag visszanezve – a legnagyobb difi. A zenecentrikusság dominált.

Béla nem tartott ott, mint a többi *nagy*. Akik most is nagyok. Az Omegások, Illésék, Zoránék. Akik azon munkálkodtak, hogy magyarul is megszólaljanak. Náluk ezen nem töprengett senki. Ehhez intellektuális erő kellett volna. Bélának nem volt olyan programja, hogy énekeljenek magyarul. S ha már énekelnek, akkor miről. Ezért nem lettek megörökítve. Pedig Budapest egyik legsikeresebb bandájának számítottak. Miklós Tibi próbálta magát bedolgozni hozzájuk. Egy ilyen szellemi, értelmiségi srácnak helye lett volna a Sakk-Mattnál. De nem jött össze. Az utolsó napokban kezdtek volna ilyesmin dolgozni, de felbomlottak.

„Értem jön be a közönség. Én vagyok a Sakk-Matt” – Béla ezt gondolta-mondta. És kész. Az volt az elmélete, hogy olyan nótát, mint a Cream és a Jimi Hendrix, úgysem tudnak írni. Nem alkottak szellemi közösséget. Nem beszélgettek jóízűeket. Improvizáltak. Megtanulták a technikát, sok-sok nótát, és egy idő után elkezdtek rögtönözni, az alapsémákon belül. Ez azért nagyszerű volt. Hogy elindul egy bizonyos dal, amit Jimi Hendrix ekkor és ekkor fölvelt lemezre. És egyszer csak nem tizenhat taktust tart a szóló, hanem harminchatot, vagy ötvennégyet. És ez alatt a különbség alatt ő is elmondja, elgitározza a magáét. Az ő icipici kis világát és szívét. A dalok koncertenként változtak. Fejlődtek, vagy hanyatlottak. A huszadik alkalom a huszadik változat. Tetszett, jól érezte magát ebben a rögtönzésben, de nem volt Béla mellett különösebb sikere. Morzsák ha jutottak. Annak az első tabáni koncertnek sem érezte a jelentőségét. Természetes volt, hogy őket léptetik fel, mert a banda népszerű, időszerű. Jól sem érezte magát. Hiába, ez látszik a régi fotókon. Már teljesen megromlott a zenekarban a légkör. Szerette volna, ha saját dalokat írnak. Állandóan az motoszkált a fejében, hogy minek tanuljanak meg olyan dalokat, amiket valaki, valahol a világban már kitalált. Mire megtanulják, az az ember már rég máshol jár. Az már nem korszerű. Nem járható út. Valami sajátot, sajátosat kell nyújtani.

Végül is már öt éve csiszolgatta a saját zenei világát, a saját dolgait. Úgy érezte: a Radics Béla árnyékában nincs lehetőség, hogy ezek a dalok életre keljenek. Próbálkozott, de majdnem mindannyiszor bizalmatlanságba ütközött. Két száma nagy nehezen bekerült a programba. A *Visszajár néha a múlt* és a *Csalódtam már százszor én* című. Miklós Tibi írta a szövegeiket, és biztos az ő meggyőző ereje vette rá Bélát, hogy végül is „benyomja”. Persze abban igaza volt neki, hogy nem voltak olyan jók, mint a Cream nótái. De nem is játszott meggyőződéssel. Neki megvolt a lehetősége, hogy bebizonyítsa, milyen nagy gitáros. De nem engedte, hogy kibontakozzon mint zeneszerző.

Ha fel kellett menni a színpadra, nem okozott problémát. Na bumm, miért legyen másmilyen? Nem gondolkozott azon, hogy most koncert lesz, és akkor másképpen kell viselkedni. Zongoravizsgák előtt rettentően izgult. Brigi néni azt mondta, hogy nem kell a közönségre figyelni: „Gondold el, hogy mind káposztafejek.” Az első pár sor a közönség. Akik messzebb állnak, nincsenek benne az érzékelő sugárban, azok káposztafejek. Manipulálható káposztafejek. Leginkább magának játszott. Hátha történik valami. A Sakk-Matt azt jelentette: a következő bulin minden megtörténhet. Minden csoda. S egy-két bulin „össze is jött”. Aztán csak a Ricsével. Az még „überelte” is.

Albert elment. Demjén Rózsi jött helyette. Utána nem jött senki. Csepelen tartották a záróbulit. A 4-es buszon mentek ki a koncertre. Ott a hátsó peronon Bélus kijelentette: „Gyerekek, kész. Abbahagyjuk.” Nem volt továbblépési lehetőség. Zsákutcában tapostak. Minden tömegkommunikációs „basz” bezárult előttük.

Béla kölcsönöket vett föl. De ez sem volt elég arra, hogy az egész bandába beruházzon. Se énekmotyó, se basszusmotyó. A kölcsönök meg szorítják a nyakát. Mindenki ismeri a ragadvány barátokat. Ha megy a szekered, ha sztár vagy, rajzanak körülötted. Közöttük egy csomó gazdag ember. Azt mondják: jó fej vagy. Kérsz tőlük kölcsönt? Bélának is adtak. De ez nem volt valami felhőtlen. Elmerült az adósságokban. Szétszórt lett. Ő is azt akarta, hogy a zenekar átalakuljon műhellyé. De nem volt ideje rá. Szorított az idő. Minden szorított. S persze az adósságok is. Nem lehetett kitorni.

Volt egy olyan érzése, ha nem áll mellette, akkor annyi se fog sikerülni Bélának, mint a Sakk-Matt idején. Rájött a korlátaira. Inni kezdett. Beült a hintába. A mókuserékbe. Talán ha átmegey vallásosba vagy valami másba?

Mit jelent sztárnak lenni? Mi az Ferónak lenni? Radics Bélának lenni? Zorának, Szörényinek, Kóbornak, Pressernek lenni? Ezt nem ismeri. Ez egy más fajsúlyú dolog, mint Miklóska Lajosnak lenni. A saját fajsúlya szintjét is igen megszenvedte. Nagyon nehezen tudta feldolgozni azt a szintet, amit saját maga jelent. Vagy a hozzá hasonlók. De nagyon is bele tudja képzelni magát a lelkiállapotukba, az élethelyzetükbe. A csúcsra, ahonnan csak lebukni lehet, kényelmesen lesétálni már nem. Egyszer még Béla hívta – a Korong harmadik évében lehetett –, hogy jöjjön, csináljanak újra zenekart. Nem ment. Távolból figyelte, mit csinál. Ha valahol szóba került, odafigyelt. 1982-ben meghalt.

Saját maga is beleverte a koporsószőget. Ő is hagyta elmagányosodni. Jobban is törődhetett volna vele. Mélyebb emberi kapcsolatot kellett volna kiépíteni vele, amikor hathattak egymásra. Feróval ez összejött. Olyan alkotótársra lelt benne, akinek ha írt, tudta, hogy elő fogja adni, és hogyan fogja előadni. Bélával miért nem alakult ez így? Ebben ő is benne van. Nem tett meg mindent. Ez ránézve is szegénységi bizonyítvány. Mert a rúdnak két vége van, s az egyik végét ő nem fogta meg. „Béla az első nagy tehetség, akit megöltünk.”

Nem sokra rá, miután a Béla bejelentette a feloszlást, szólta Csucsunak. Ő Dancsáknak. Épp akkor szerelt le Gyulus. Megalakították a Korongot.

Ez már az ő bandája. Azaz mindenkié. Miklós Tibi szegődött melléjük szövegírónak. Íme két zeneszerző: Dancsák és Miklóska. Később a Csuha is rákapott a zeneszerzésre. Bevették a Hőnig Rezsőt dobolni. Zsidó gyerek, nagyszerű szerző. Beindult rendesen, szívvel-lélekkel hozta a bulikat. Aztán lapátra tették, és bevették Pascalt, aki most az R-GO-ban játszik. Ez volt a legjobb felállású Korong. Saját számok, ez volt a lényeg. S ami jó nótát találtak a világ természetében, azt megtanulták. A nagy Beatles-nótákat átdolgozták. Kísérletezgettek. Nem tettek szert nagy népszerűségekre. Elváltak maguknak a zenei bolondériáikkal. Az újpesti Derkovits Klub adott bázist nekik. Ott próbáltak, ott alakult ki egy újabb szellemi közösség. Bejártak oda, ha nem is játszottak. Pingpongoztak, asztali fociztak, beszélgettek a közönségükkel.

Egy szimpatikus nő vezette a klubot, Gyórfi Miklós felesége. Feltűnt, milyen érthetően beszél. Akkor még nem volt riporter, hanem hallássérültekkel dolgozott. Ő meg a felesége vezették a társasági életet. A közelben laktak. Rengeteg tartalmas beszélgetést hoztak össze. Hetente koncerteztek, nyáron pedig Keszthelyen egy iskolában játszottak. Néha Esztergomban és Dorogon. Nem volt igazán menedzselve a banda. Próbálkoztak a nótákkal. Először a Sanzon bizottságnál. El-elfogadtak belőlük kettőt-hármat. Ötven forintba került az elbírálás. Sokszor össze kellett dobnia rá a pénzt. Évekig bliccelt a tömegközlekedésben. Be kellett volna menni a Rádióba vagy a lemezyárba, hogy tessék, vegyék fel. Ő nem ment be. Nem ment sehová. Mert ott azt mondták volna: miért őket vegyék fel? Lezárultak a csatornák. Nem mozdult semmi. A zenészek kezdték számon tartani a bandát. Amikor a Beatles-dalokat átdolgozták. Lejöttek egy páran. Az Orszáczky Jackie is. Nagyon érdekessének találta.

Miklós Tibi kapta meg valahonnan a *Jézus Krisztus Szupersztár* lemezt. Lehozta egy próbára: „Ezt hallgassátok meg! Megcsináljuk magyarul.” Az egész együttes munkához látott.

Nehéz dolga volt. A basszus játék nagyon bonyolult benne. Júdást megformálni sem kutyafüle. Összehozni a kórusokat. Csucusu Jézust kezdte tanulni. Bevették Harmath Albertet Pilátusnak. Bódy Magdát Mária Magdolnának. Dancsák Gyuszi lett Kajafás. Próbáról próbára készültek az új fordítások. Mindenki új és új ötlettel jött elő. A legnagyobb problémát az okozta, hogy lehet a sokféle hangszert, unisonót áttenni. Egy fél évig dolgoztak keményen. S a végére szépen kialakult. Nyolc szereplővel, oratorikus formában. Az E Klubban mutatták be. Az Omega játszott ott, s a koncertjük után bemondták a mikrofonba, hogy aki marad, az meghallgathatja a Szupersztárt. Tizenöt percig őrjöngve tapsoltak. Napok alatt híre terjedt a városban. Utána még kétszer eljátszották a darabot a Vasvári Pál Klubban.

Közben ment a Táncdalfesztivál. Hogy, hogy nem, a Korongnak is bent volt egy nótája a legjobb húsz között. A Szekfű Barnabás. Úgy nézett ki, hogy mégiscsak befutnak.

Három hétre az első *Szupersztár* bemutató után valaki hozta a hírt, hogy a banda be van tiltva. A fesztiválon sem léphetnek fel. A *Szupersztárt* pedig felejtsek el. Ez nem megengedhető. Ekkor találkozott először a kultúrpolitikával. Lehet, hogy előbb is találkozni kellett volna vele. Lehet, de el volt foglalva. Mint önfeledt emberke csak most vette észre.

Le volt kötve a buli, a stáb, hogy játsszák majd, hiszen hatalmas érdeklődés mutatkozott iránta. Egy fél évig vért pisiltek, hogy ilyen kevés szereplővel nagyzenekari és színpadi hatást hozzanak létre. És tessék!

Ekkora ostobaságot. Tulajdonképpen azt hitte, hogy csupa okos ember vezeti az országot. Egy páran próbáltak megmozdulni az ügy érdekében. De hiába. S aztán beindultak a partizánakciók. Az egyik Gábor Miklós villájában. Egy csomó művész jelenlétében. Ott volt a Békés Itala, Vámos László, Békés András, Bencze Ilona, Kern András, Mensáros Sándor. Aztán Rényi Tamás filmrendezőnél Csopakon. 40-50 ember, csupa művész előtt. Ők dobták össze a szállítási költséget. A banda örült, hogy játszhatott.

Mindennek dacára a Korong egy kis hírnévre vergődött. Bekerültek a színházi világba. Először a Gyerekszínházba, ahol Békés Italának mutatták be egy darabját. Csokonaitól, a *Debreceni diákot*. Ők írták a zenéjét, és ők is hangszerelték. Aztán a *Rongybabát* az Operettszínházban. Ez volt az első hazai musical. Presserék a *Popfesztivált* próbálták a Vígszínházban. A reflektorfény oda irányult. A *perbe fogott diákban* is komponáltak egy-két jó nótát. A *Reményhez* sikerült a legtökéletesebben. De nem tudtak áttörni, átütni. Valami hiányzott.

Miklós Tibinek indulgatott a Generál. Rájöhetett, hogy ők mint zeneszerzők, Csuha, Dancsák, Miklóska nem férnek be a zsíros buliba. Valahol megtorpedóznak. Ő ebből kikerült. Kezdték elfogadni. Elvégezte a jogi egyetemet. Tudta építeni a társasági kapcsolatait. Nélkülük nagyobb sansza van, hogy befusson. Ők nem foglalkoztak azzal, kikkel kell jóba lenni. Illetve nem tudták, hogyan kell hozzáfogni.

Éppen nagyon tele lett a hócipője a színházasdival, amikor megkereste Baronits Zsolt a Syriusból. Jackie elmegy tőlük. Orszáczky Jackie-t ismerte innen-onnan. Egy kocsmában futottak össze a Ferencvárosban. Jól berúgtak, Jackie megadta a címét. Elhívta az Egyetemi Színpadra a *Széplányok* produkcióba. Eszméletlen nehezett kellett énekelni, örült hangközöket, napokig kellett gyakorolnia. Részt vett egy-két jazz-sessionon, játszott Fogarasival, Kőszegi Imrével. Nem szerette a jazz-sessiont. Egy ilyen közös megmozdulásból jó ha tíz perc, ami tar-

talmas. Amiért érdemes. A többi: keresgélés. Aztán pár perc összetalálás-érés után mindenki elmegy a fenébe. A jazzben is rengeteg a sumák. Valószínű, a Jackie ajánlotta őt. Mielőtt kiszállt volna a zenekarból, körülnézett a basszusgitáros fronton.

Nagy reményekkel, illúziókkal indult a Syriusba. Ott fejlődhet. Ha már őt szemelték ki énekesnek, akkor az ő hanganyagához kellett volna passzítsák a számokat. Ami nem jelentett volna nagy változást, csak magasabb hangfekvést. Jackie-nek mélyebb a hangja. Tud ő is olyan mélyen énekelni, de akkor nem olyan elánnal. De ugyanúgy kellett leénekelni a nótákat, ahogy a Jackie énekelte. *Az ördög álarcosbálját. A szvitet, a Széttört álmokat.* De istenigazából csak két nótát tudott belőlük elénekelni. Kezdték erőltetni a populáris vonulatot. A Syrius megpróbál könnyebb dolgokat csinálni. Ő meg azt képzelte, hogy épp ellenkezőleg, hogy azt a katartikus élményt adják a közönségnek, amiért a Jackie-t meg a Ráduly Misit a szívükbe fogadták.

Kezdte magát rosszul érezni, a többiek rájöttek, hogy ez a srác nem pótolja a Jackie-t. Egy darabig még reménykedett, hogy meg tudja oldani a rá kiosztott szerepet. De a tizedik buli után már nagyon érezte, hogy nem tudja megcsinálni. Hiába pisilte ki magát a színpadra lépés előtt, mindig rájött a vizezési inger a pódiumon. Mindenki rendes volt; a közönség, aki kíváncsian várta az új Syriust, a zenekartagok, akik sokat segítettek. Molnár Ákos, aki vele érkezett, és Pataki, Veszeli András, az alapítók is. Nem miattuk maradt el a kibontakozás. Kifejezetten saját maga miatt. Mert nem tudta feldolgozni a konfliktust, hogy a szerepének, amit itt alakítania kell, nem tud megfelelni. Az nem ő. Az volt a koncepció, hogy ő a bandában az Orszáczky Jackie, aki akkor az egyik legnagyobb sztár volt Magyarországon a progresszív közönség körében. Rossz koncepció volt. Baronits Zsolt követte el a hibát. Nem kellett volna ragaszkodni a Jackie-képhez.

Jó énekes, ha jól érzi magát a szerepben, amit énekel. Ha ő. Akkor hozza magát. Tud hatni. Ha nem stimmel a szerep, 90%-kal csökken a hatásfoka. Akkor akárki. *A huszadik kis alabárdos a színpadon.*

Saját számait is mutogatta a többieknek. Csak hümmögtek. Nem volt tekintélye. Mindenki rendelkezett tekintéllyel a bandából, csak ő nem, és Tátrai Tibi. El is ment nemsokára a Minibe. Pedig akkoriban voltak nagyszerű zenei ötletei. Csak nótát kellett volna belőlük fabrikálni. Mint később, *náluk* a Ricsében. A Laticka hozott egy nüansznvi ötletet; abból ő számot csinált. Vagy belerakta valamelyik nótába.

Nyolc hónapig tartott ez a kínlódás. Mondogatta: „találjatok ki valamit.” Nem volt olyan, hogy „lapátra vagy téve, vagy ki vagy rúgva”. Vagy „elmegegyek, szevasztok”.

Visszament a Korongba.

Visszavették. Ott volt már a Csuka Mónika, a Ciránku Sanyi. Csinálták a *Férfikor* című darabot a Gyermekszínpadon. De nem sokáig tartott a visszatérés. Lementek Keszthelyre a szokott helyükre játszani, s lejött utána a Brunner Győző és Koncz Zsuzsa. Elcsábították az akkor megalakuló Korálba.

A Korál a Koncz Zsuzsa kísérezzenekarának indult. Akik azért önállóan is koncerteznek. Két hetet próbáltak, megcsináltak tíz számot. Brunner írta a szövegeket, ő, Makai Pali és Balázs Fecó a zenét. Megkapták az ORI-engedélyt, s rögtön repültek is Berlinbe, mert ott készítették Zsuzsával egy tévéshow-t. Minden nagyszerűen indult; a srácok a bandában azt tervezték, mit csinálnak a ren-

geteg pénzzel, amit majd a Zsuzsával keresnek. Úgy tűnt, hogy a Zsuzsa szakít a Szörényiékkel – vagy azok vele, s ők írják majd a számokat. Micsoda fantasztikus lehetőség. Mondta is neki nemegyszer: „Zsuzsika, idővel olyan nótákat írok, de olyan nótákat, hogy világhírű leszel.”

Berlinben az ABBA együttes előtt léptek fel. Akkor énekelték a híres nótájukat, a *Waterloo*-t. Kint időztek egy hétig. Jó gázsit kaptak. Vett a gyerekeknek cipőt, játékot.

Hazajöttek. És a Zsuzsa lapátra tette.

Egyszer vagy kétszer voltak fent náluk. Aranyos volt. Az egész társaság jókedvű. Majdnem mindenhol meg szokta jegyezni: „Ha valami baj van, itt lógok a fogason, és engem bármikor leakaszthatsz. Ha szükséged van rám.”

Nem volt az arcán megrökönyödés, hogy ilyet nem lehet mondani, mit képzelsz? Mindenki kerülhet le a pincébe, és akkor ő, a kis ferences rendi barát, ha nagy baj van, meghallgatja. Megfogja a kezét. Mást is, ha arra van szükség. Még azt is. Sőt. Még le is reszeli előtte a körmét, hogy ne kaparjon.

Volt egy nagykabátja, tényleg borzasztóan festett. Két számmal nagyobb volt a méreténél. Nem volt szakadt, piszkos, csak nem lehetett ráfogni, hogy tökéletesen rászabták. Ez feltűnt Berlinben. Amúgy is hosszú volt a haja, ezt a németek még mindig nem emésztették meg, de ha popzenész, legalább legyen megcsinálva, ne hajoljon el. Befejezték az ebédet a szállodában. Tud késsel, villával bánni. Azt se mondta sűrűn, hogy „baszd meg”, hogy a „kurva anyját”.

Megebédeltek, utána elmentek valahová. De valamiért vissza kellett mennie az asztalhoz az étterembe. A ruhatárból már kiváltotta a kabátot, és már fel is vette. Kulcsért vagy valami üzenetért vissza kellett mennie Zsuzsáék asztalához.

Lehet, hogy itt szúrta el. Vagy egészen máshol, amire nem is gondol.

Utána sokáig keresgélte magában, hogy miért, mivel, mikor tett rossz benyomást. Rengeteg helyen eltolhatta. Eltolhatta ott is, akkor is, amikor mentek felfelé a liften. Ott állt mellette húsz centire, és mentek föl. Aztán elköszöntek. Ott is eltolhatta. Nem fogta meg semmijét. Lehet, hogy ez volt a baj. A jó isten se tudja. Semmilyen viselkedési tapasztalata sincs. Hogy bizonyos körökben hogyan kell viselkedni. Lehet, hogy vele nem lehetett volna megjelenni egy fogadáson, hiába írta volna neki a legnagyobb nótákat.

Zsuzsa volt olyan nagylelkű, és a szabójánál csináltatott egy nadrágot neki. Szép, bordó bársonynadrágot. Ő fizette. Meg egy öltönyt is vettek. Azt is ő fizette. Befektetett a bandába. Nem sokkal Berlin után feljött hozzá Brunner azzal, hogy ki van rúgva, az öltöny nem kell, és Zsuzsa csak a nadrágot kéri, mert az pont jó rá.

Elment Dorogra kubikusnak. Nem csinálja tovább. Ha ennyire kiszolgáltattott az emberek kényének-kedvének, akkor nem. Végre látni akarta a munkája eredményét. Ha egy gödröt megásott, tessék, ott látható. S ha betemeti, az is egy konkrét meló. A zenekarosdizásban ez nem látszik. Mint a *Szupersztár*ban. Rááldozott rengeteg energiát, időt, szorgalmat, s valaki azt mondja rá, hogy fiam, felejtst el, hogy dolgoztál. Hogy kiástál valamit. Hogy a művészember mennyire kiszolgáltattott. Idáig nem törődött vele. Azt hitte, az emberek csak örülnek, ha valamit jól megcsinál. Nem jött be. Az illúziókkal egyszer le kellett számolni.

Hogy valami életlehetőséget találjon, szüksége volt rá, hogy valami kézzel fogható eredményt mutasson fel. A kubikolást találta meg. S itt már egyebek is érdekelni kezdték; ami az emberekkel és önmagával kapcsolatos. A mezőtúri cigánybrigádban „hótt” okos palinak érezhette magát. Hajszolta a sikerélményt.

Ha az értelmiségiek között nem tud okos lenni, akkor lejjebb megy. Ahol már egy kicsit „janinak” érezheti magát. Megszűnt a szorongása, újra tudott aludni. Már nem hánykódott egész éjszaka. Munkásszálláson lakott. Fürdeni nem lehetett, mert a szakszervezet úgy gondolta, hogy a cigányoknak a lavór is jó.

Fél évig tartott ez a „terápia”. Sokat tanult belőle. Hogyan éreznek, gondolkodnak *lent*. Visszajött. Elment raktárosnak. De ez már csak időhúzás volt. Megint elkezdett darabokat írni. Eltelt vagy két év, és nem írt dalokat. Néha leporolta a „kotrót”, s akkor megint rájött, hogy leírja, ami a fejében jár.

Gyulus szólt, hogy csináljanak egy hakni műsort. (Közben a Korong, a csodálatos, édes kis Korong feloszlott.) Jó kis pártmunka volt. Régi mozgalmi dalokat rockosítottak. Egy Gábor Ila nevezetű negyven-ötven év körüli „művésznőnek” jutott ez az eszébe. Nem lehet rosszat mondani róla; megcsinálta a boltot, és eladta a KISZ-táboroknak. Jól kerestek vele. Két-három hetet próbáltak, meghangszerelték az indulókat, aztán végigzavarták velük Magyarország összes táborát. Ebben a haknibrigádban tűnt fel a Marek Pityu, a P. Mobil későbbi dobosa. Ők dobták be később a rockosok közé. Nagy sikere volt. Hátulról csinálta a show-t, amit a Gábor Ila nem látott. Nem tudta szegény, hogy miért röhög a közönség. Ezzel elment egy újabb nyár. Ősszel goblenezni kezdett. Volt egy ismerőse a goblen háziipari szövetkezetnél. Ő ajánlotta; lehet festeni, bedolgozást vállalni. És akkor ez jelentette a pénzkeresetet. Mást nem is tudtak volna csinálni, mert egy haldokló nagynénijére is vigyáznia kellett. Nagyon idős volt, sokat kellett vele lennie. Otthon festegetett, s közben főzött az „öreglányra”. Aztán, amikor már nem tudott fölkelni az ágyból, ő volt az ápolónéni. Így a lakás-mizéria is megoldódott, mert hol az apjáéknál, hol az anyósáéknál húzódtak meg a cselédszobában hárman. El kellett adni az erősítőt, mert a lakás átírását valamiből ki kellett fizetni. A következő nyáron a Moby Dick nevű bandába hívták. Szekeres Gábor szervezte, aki valaha az Atlaszban dobolt. Sokáig játszott Nyugaton, aztán egy darabig a Korongba került, s megint Nyugatra törekedett. De nem tudta az egész zenekarnak elintézni a szerződést, viszont kaptak egy lengyelországi lehetőséget. Egy Rezsov nevű helységben, az ottani Hungaria étteremben léptek fel. Egészen mást vártak tőlük, magyaros dolgokat. Ők meg Stevie Wondert „lökték”, vagy három lemeznit, mert ezzel treníroztak Nyugatra. Meg a *La paloma blancát*, ez volt a sláger azon a nyáron. Nem tanulta meg a szövegeket, ott lapozgatta az étteremben. De kiszóltak a Marshall-ok az utcára, becsődült a város egyetemi ifjúsága. Nem fogyasztottak. Legalábbis nem eleget, úgyhogy tovább kellett állni Krakkóba. Itt egy éjszakai bárban folytatták a turnét. Volt sztriptíz. Délután is, este is „nyomni” kellett. Így tartott pár hétig, amikor a többiek hazajöttek, őt kint hagyták a cuccal. Vigyázzon rá, míg értük jön a mikrobusz. Nagyon elveszett. Meghívta egy család, hogy lakjon náluk. Ott vendégeskedett egypár napig, aztán felszedte egy másik csaj. Nála lakott. Majd egy következő csaj szedte fel. Akkor meg nála aludt. Közben a cuccot visszavitte a vonat Magyarországra. Benézett a lengyel zenészközvetítőbe, ott várta a távirat: „Azonnal gyere haza!” Azonnal. Miért ilyen sürgős? Pénze volt. Költötte. Hetekre rá szólt egy csajnak – Danutának hívták –, hogy haza kéne menni. Vigye ki valamilyen állomásra. Jegyet váltottak. Feltette egy hálókocsira este, s már reggel haza is érkezett. Jól lecseszték, hogy hogy képzeli. Ha az embernek van pénze, nem hal éhen, és van hová lehajtania a fejét, akkor nem mindegy, hogy hol van? A banda amúgy is feloszlott. Folytatta a goblenezést már az új lakásban.

Egy délelőtt beállított Nagy Feró.

Keszthelyről ismerte. A Beatrice – akkor női diszkó zenekar – volt a váltózenekaruk. „Szia, szia.” Még le sem ült: „Csináljunk zenekart. Sok-sok magyar nótát írunk. Most itt megírhatod. Most itt mindent megírhatsz.”

Volt már egy orgonistája. Ő pedig – egy szilveszteri hahnizenélés alkalmával kinézett egy „hol kallódott ez idáig című” tehetséges kis gitárost, Lacikát.

Egyetértett.

Akkor már megint abban az „érzésben” élt, hogy muzsikálni kell. Megvolt a feladat. Nótákat kell írni. Összeverődtek az emberek, akikkel törődni kell.

Erre várt.

